OMGEVINGSANALYSE 2024-2028

THEMATISCHE RONDETAFEL ETHIEK

Op 4 oktober 2022 vond een rondetafel plaats rond immaterieel erfgoed en ethiek.

AANWEZIGEN

Noël Salazar	KU Leuven
Jet Bakels	Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland
Elien Doesselaere	FARO
Chantal Bisschop	CAG
Véronique Van De Voorde	Musée de Folklore Mouscron
Marthe Van Damme	Juriste
Michael Van Houtte	Erfgoedcel Denderland
Poli Roumeliotis	
Team Werkplaats immaterieel erfgoed	

OPZET

We leven in razendsnelle tijden van verandering. Onze samenleving globaliseert en transformeert aan een uiterst snel tempo.
Normen en waarden, kennis, omgangsvormen … verschuiven en veranderen aan een ijltempo. Niet iedereen kan of wil die snelle ontwikkelingen volgen. Soms uit hang naar behoud, of nostalgie, soms uit bewuste zin voor vertraging, of duurzaam leven. Iets gelijkaardig zien we bij de tradities en gebruiken die mensen met zich meebrengen: ambachten, rituelen, feesten en tradities… Van kerstmis tot kermis. Als levend erfgoed zijn ze vaak sinds een ver verleden gegroeid en in onze culturele gewoontes (en verwachtingen) ingesleten. Het is soms twijfelen tussen oude wijsheid en verouderde wijzen. Of wat van allebei.

Op dat snijvlak dienen zich een resem aan dilemma's aan:

is de traditionele kerstboomverbranding in het dorp nog verantwoord in tijden van ecologische crisis? Hoort de kermis op het marktplein middenin de stad of op een kale parking aan de rand? Kun je Sint nog vergezellen van een zwarte Piet? Horen dieren wel thuis op een jaarmarkt vol drukte? Kan Dior zomaar traditionele borduursels vermarkten of moet er nagedacht worden over een gedeeld verdienmodel? Kan eender welke traditie toegeëigend worden door wie dat leuk vindt, van dreadlocks tot Halloween, en wie kan dat bepalen?
Hoor je kennis open source te delen of vooral de groepen die het eeuwenlang gekoesterd hebben voor de wijde wereld te helpen bolsteren?

Zijn tradities die milieubelastend zijn nog van deze tijd? Is er geen discriminatie van mensen in het spel? En hoe staat het met dierenwelzijn?

Het gonst van de ethische vraagstukken en principes: dat de zeggenschap van erfgoedgemeenschappen voorop staat, dat toegankelijkheid voor betrokkenen steeds verzekerd hoort te zijn, dat transparante samenwerking verwacht wordt, dat er voorafgaande en geïnformeerde toestemming nodig is, dat er wederzijds respect dient te zijn, dat externe waardeoordelen te vermijden zijn, ...

Erfgoedgemeenschappen worstelen met verandering en verschillende stemmen en snelheden in hun geledingen, in de klassieke en sociale media hoor je voor elk standpunt wel een mening, en in de Europese of landelijke regelgeving voor bv. openbare orde, veiligheid, hygiëne, dierenwelzijn, privacy... verandert altijd wel weer iets.

Als landelijke organisatie voor immaterieel erfgoed staan we daar middenin en tussen. Erfgoedgemeenschappen zoeken begeleiding, een klankbord of een spreekbuis voor hun zorgen, erfgoedorganisaties zijn zoekende hoe ze hierin kunnen navigeren en zich verhouden; de media en ruimere samenleving zoeken standpunten, duiding, reflectie bij hun vragen en uiteenlopende belevingen.
Het gaat bovendien heel vaak om vraagstukken die precair zijn en nauw samenhangen met identiteitsbeleving, zingeving, gemeenschapsvorming, zelfvoorziening, … Het is vaak cruciaal om dialoog te kunnen voeren in een ontspannen en oplossingsgezinde context. Maar dit vormt vandaag - in een uiterst mediagevoelige tijd met snel hoog oplopende en polariserende debatten - misschien nog wel één van de grootste uitdagingen...

Wat kunnen wij in deze bewegende en bewogen omgeving doen en betekenen? Moeten we zorgen voor duiding en in welke vorm dan best? Kunnen we constructief bemiddelen, bruggen slaan en verbinden in het samen leven in diversiteit? En hoe haalbaar is dat dan? Moeten we de belangen van immaterieel-erfgoedgemeenschappen behartigen? Of een ethische raad opzetten die advies kan geven bij ethische dilemma's?

Werkplaats immaterieel erfgoed denkt graag na wat ze als Immaterieel-erfgoedorganisatie in de Vlaamse context kan en zou moeten doen in relatie tot de vele ethische afwegingen, noden en vraagstukken die er vandaag zijn. Hoe gaan we hiermee idealiter aan de slag gaan in de komende jaren (beleidsperiode 2024-2028)?